

2-oji pataisyta laida

Logikos
samprata

Turinys

I SKYRIUS

Logikos objektas

1. Minties loginė struktūra. Formalizacijos procesas	9
2. Loginiai pastovieji ir kintamieji dydžiai	13
3. Logikos apibrėžimas	15
4. Prigimtinė ir teorinė logika	17
5. Logikos santykis su kitais mokslais. Jos reikšmė	18

II SKYRIUS

Teiginių logika

1. Teiginių samprata	21
2. Loginis neigimas	23
3. Konjunkcija	27
4. Prieštaravimo dėsnis	31
5. Disjunkcija	33
6. Negalimo trečiojo dėsnis	37
7. Implikacija	40
8. Ekvivalencija	46
9. Simbolinio žymėjimo sistemos	49
10. Sudėtinių teiginių neigimas	50
11. Teiginių formalizacija	53
12. Sudėtinio teiginio teisingumo reikšmės nustatymas	54
13. Loginių jungčių pakeitimas	57
14. Dvejybiškumas	61
15. Teiginių logikos dėsniai	62
16. Samprotavimų pagrindimas teiginių logikos priemonėmis	70
17. Loginės sekos principai	74
18. Išsprendžiamumas	75
19. Konjunkcinė normalioji forma	81
20. Disjunkcinė normalioji forma	87
21. Teiginių logikos taikymas technikoje	92

III SKYRIUS

Predikatų logika

SAVYBIŲ TEORIJA

1. Propozicinė funkcija, jos pavertimas teiginiu	94
2. Savybių teorijos alfabetas	100

3. Savybių teorijos dėsniai	103
4. Išraiškų pertvarkymas savybių teorijoje	110
5. Formalioji implikacija	112

SANTYKIŲ TEORIJA

6. Santykių samprata	113
7. Teiginių formalizacija	116
8. Veiksmai su santykiais	117
9. Specialios loginės santykių savybės	122
10. Tapatybė	124
11. Santykių teorijos dėsniai	127
12. Santykių išreiškimas savybių teorijos terminais	128
13. Išsprendžiamumas predikatų logikoje	129
14. Išplėstinė predikatų logika	131
15. Predikatų logikos taikymas filosofijoje	132

IV SKYRIUS

Loginių klasių teorija

1. Loginė klasė ir jos struktūra	135
2. Izomorfizmas ir homomorfizmas	139
3. Santykiai tarp loginių klasių	141
4. Veiksmai su klasėmis	144
5. Klasių teorijos dėsniai	156
6. Sąvokos, jų sudarymas	159
7. Sąvokų apibrėžimas	162

V SKYRIUS

Daugiareikšmė logika

1. Daugiareikšmės logikos samprata	177
2. Trijų reikšmių logika	179
3. J. Łukasiewicziaus trijų reikšmių logikos sistema	185
4. Keturių reikšmių logika	189
5. Daugiareikšmės logikos prasmė	193

VI SKYRIUS

Modalinė logika

1. Modalumai	195
2. Loginiai ir fiziniai modalumai	198
3. Modalumų pakeitimas	200
4. Keturių reikšmių modalinė logika	203
5. Poriniai modalumai	207
6. Modalinės logikos dėsniai	210
7. Kartotiniai modalumai	213
8. Griežtosios implikacijos sistema	215

VII SKYRIUS

Deontinė logika

1. Teiginių funkcijos	219
2. Normų rūšys	220
3. Deontinių samprotavimų pagrindimas	222
4. Normos struktūra ir normų logikos sistemos	223
5. Absoliuti normų logika	224
6. Minimali normų logika	234
7. Aukštesnės eilės normos	238

VIII SKYRIUS

Vertinimų logika

1. Vertinimo struktūra	239
2. Gėrio rūšys	241
3. Vertinančiųjų samprotavimų pagrindimas	242
4. Absoliučių vertinimų logika	244
5. Aukštesnės eilės vertinimai	249
6. Vertinimai ir normos	250
7. Preferencijų logika	253

IX SKYRIUS

Klausimų logika

1. Klausimo loginė struktūra	257
2. Klausimų rūšys	259
3. Atsakymai	262

X SKYRIUS

Loginė semantika

1. Sintaksė ir semantika	264
2. Reikšmė ir prasmė logikoje	265
3. Reikšmė kaip išraiškos vartojimo būdas	275
4. Supratimas	276
5. Ekstensionalas ir intensionalas	277
6. Galimi pasauliai	281
7. Analitiškumas ir sintetiškumas	283
8. Modelis ir interpretacija	285
9. Logikos antinomijos	287
10. Semantinė tiesos samprata	300
11. Kalba ir logika	302

XI SKYRIUS

Dedukcinis metodas

1. Dedukcinio metodo struktūra	304
2. Teiginių logika kaip dedukcinė sistema	306
3. Reikalavimai dedukcinei teorijai	310

XII SKYRIUS

Tikimybiniai samprotavimai

1. Nededuciniai samprotavimai	313
2. Indukcija	316
3. Analogija	323
4. Hipotezė	330
5. Ikitėisminio tyrimo versija	333
6. Tikimybiniai nededucinių samprotavimų pagrindai	342
7. Tikimybinė logika	345

XIII SKYRIUS

Įrodymas

1. Įrodymo struktūra	351
2. Pakankamo pagrindo principas	353
3. Įrodymų rūšys	355
4. Įrodymo taisyklės	358
5. Loginės klaidos	363

XIV SKYRIUS

Senoji formalioji logika

1. Teiginiai ir jų rūšys	367
2. Terminų suskirstymas teiginiuose	370
3. Loginis kvadratas	371
4. Silogistika. Silogizmo struktūra	373
5. Silogizmo taisyklės	375
6. Silogizmo figūros	378
7. Silogizmo figūrų modai	379
8. Aksiominis silogistikos išdėstymas	383
9. Sutrumpinti ir sudėtiniai silogizmai	386
10. Silogistika šiuolaikinės logikos požiūriu	388

XV SKYRIUS

Logikos istorija

1. Logika senovės Rytų šalyse	395
2. Antikinė logika	397
3. Viduramžių logika	404
4. Logika naujaisiais amžiais	414
5. Simbolinės logikos formavimasis ir raida XIX–XX amžiais	417
6. Logikos istorija Lietuvoje	421
Pratimų atsakymai	427

I S K Y R I U S

Logikos objektas

1. Minties loginė struktūra. Formalizacijos procesas

Logika tiria žmogaus mąstymą. Ji savaip tiria ir kiti mokslai – psichologija, filosofija, nervų sistemos fiziologija, psichiatrija. Dar nuo antikos laikų yra susiformavęs loginiu vadinamas požiūris į mąstymą. Juo sekant, mąstymas turi turinį ir formą. Mąstymo turinys – tai objektų, apie kuriuos mąstome, vaizdai, sąvokos sąmonėje. Kai sakome „Šiandien aš vykstau į Kauną“, tai mąstymo turinį sudaro operavimas sąmonėje objektais „aš“, „ši diena“, „vykti“, „Kaunas“. Logika atsižvelgia į mąstymo turinį, tačiau ji neturi tikslo jį tirti. Logika tiria kitą mąstymo proceso pusę – mąstymo formą. Ji tiria ne *kas* mąstoma, bet *kaip* mąstoma.

Norėdami išsiaiškinti, kas yra loginė mąstymo forma, panagrinėkime šį samprotavimą:

Jei šiandien pirmadienis, tai rytoj antradienis.

Šiandien pirmadienis.

Vadinasi, rytoj antradienis.

Teiginį „Šiandien pirmadienis“ pažymėkime raide p , teiginį „Rytoj antradienis“ – raide q . Gauname:

Jei p , tai q .

p yra.

Vadinasi, q yra.

Panagrinėkime dar tokį samprotavimą: